

Zuzana SCHREIBEROVÁ: Materializace židovské identity skrze pravidla kašrutu.
Praha: FHS UK 2009, 56 s., vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Markéta Vaňková.

Zuzana Schreiberová se ve své bakalářské práci *Materializace židovské identity skrze pravidla kašrutu* zaměřila na mladší a střední generaci pražské židovské komunity a její pojetí a dodržování pravidel kašrutu, či přesněji na to, zda a jak se lze prostřednictvím dodržování kašrutu vztahovat k židovské identitě / identitám. Provedla kvalitativní výzkum, který opřela o vybranou literaturu k tématu.

V prvním oddíle své práce (s. 1-15) autorka nejprve důkladně představuje základní pravidla kašrutu. Je zřetelné, že se problematice dlouhodobě věnuje a je schopná zřetelně popsat principy košer stravování, byť by se čtenář nad některými větami mohl pozastavit (např. na s. 4: „v dnešní době tolik populárního pangasia“ či „z toho se dá usoudit, že člověk je rabínskými autoritami považován za nekošer druh“). Poněkud méně důsledná je však ve výkladu souvislostí. Autorka bohužel rezignovala na veškerou, dnes již poměrně rozsáhlou, literaturu zabývající se židovstvím v českých zemích v 19. a 20. století, stejně jako na popis současného stavu (přínejmenším pražské) židovské komunity. Bez tohoto kontextu není ovšem zřejmé, proč je věnována zvláštní kapitola liberálnímu pohledu na kašrut, navíc z valné většiny prostřednictvím optiky některých amerických reformních komunit. V oddíle *Teoretická východiska* (s. 16-22) se autorka stručně, nicméně poměrně srozumitelně vyrovnává s pojmem „identita“ a „židovská identita“ a jejich souvislostí se stravou a stravováním. S ohledem na samotnou autorkou rozlišované různé způsoby identifikace s židovstvím ovšem nechápu, proč v textu bez jakéhokoliv vysvětlení důsledně užívá verzálu ve slově ž/Žid.

Ve třetím oddíle, *Metodologie* (s. 23-30), se hned v úvodní kapitole dostává autorka do úzkých, tvrdí-li, že výzkumné otázky stanovila až po provedení rozhovorů (s. 24). Kvalitativní výzkumná strategie je sice nadměrně flexibilní, ale obvykle ne natolik, aby se badatel pustil do výzkumu bez toho, že by tušil, co jej vlastně zajímá. Ostatně sama autorka v dalších odstavcích prokazuje těžkou udržitelnost takového postupu (s. 24, 28). Nicméně samotné metodologické postupy jsou popsány adekvátně. Za výrazný nedostatek ovšem považuji konstrukci vzorku a absenci jeho důkladného a systematického popisu. Text postrádá zdůvodnění provedení výběru (proč jsou např. členové Bejt Simcha považováni za *deviant cases* a jak se to projevuje v analýze?), zaráží zvolené věkové rozpětí (mimočodem, věta „věkový průměr respondentů se pohyboval od 22 do 36 let“ /s. 27/ nedává smysl), relativně vysoké množství úplných konvertitů atd. Tvrdí-li autorka, že vyjma jednoho všichni informátoři souhlasili se zveřejněním svých údajů, nic jí nebránilo uvést jejich profily, či alespoň základní sociodemografické charakteristiky.

Oba výše zmíněné nedostatky se výrazně promítají do vlastní empirické části bakalářské práce Zuzany Schreiberové, představené v oddílech 4-7 (s. 31-53). Bez toho, aniž bychom věděli, *kdo* něco říká a v jakém kontextu, lze těžko soudit, *co* řečené znamená. Typicky třeba veškeré „vzpomínání“ na dětství a rodinu bez uvedení věku informátorů takřka ztrácí informační hodnotu. Stejně tak, ačkoli autorka v teoretických pasážích rozlišuje mezi liberálním a ortodoxním judaismem, ve vlastním výzkumu na to téměř (vyjma kap. 6.2 a 6.3) rezignuje. Stranou zůstává vzdělání (pouhá zmínka na s. 28) a zaměstnání informátorů, rodinný stav, děti atd., a to přesto, že se autorka poměrně obsáhle věnuje možným překážkám v dodržování kašrutu v každodenním životě včetně ekonomických souvislostí. Nebezpečí zavádějících závěrů v důsledku neznalosti kontextu je zřetelné už v ukázce analytického

postupu na s. 28: pochází-li z jednoho rozhovoru, mohla by totiž být interpretována tak, že se v rodině o židovství možná moc nemluví, ale rozhodně se o něm vědělo – přesněji, věděly o něm i děti, byly-li poučovány, že o něm nemají mluvit. A ani „předválečná“ asimilace není v přímém rozporu s předáváním „židovské tradice“ (dtto s. 31). Mimochodem, obsah často skloňovaného označení „kulturní tradice“ zůstává čtenáři skryt. Některá výrazná témata – např. odklon některých informátorů od dodržování kašrutu (zejm. Daniel) – nejsou uceleně zpracována, na některých místech si autorka odporuje (např. vztah k praktikování kašrutu v rodinách informátorů – s. 36 a 38), časté jsou též hodnotící postoje (s. 40: „*tímto postojem jsou ale pravidla kašrutu degradována /sic!/*“, 43: „*každý z nás...*“, 45: „*... tajuplná a slavnostní atmosféra šabatu...*“ či značně nejistá kapitola *Konverze a stereotyp „horlivého konvertity“* /s. 52-53/).

Bakalářská práce je uzavřena půlstránkovým (!) závěrem (s. 54), v němž je shrnuto, co mělo být vyzkoumáno, ovšem ne vždy opravdu bylo – např. namísto postupného osvojování pravidel kašrutu a jeho každodenního dodržování se autorka zaměřila spíše na potíže, jež dodržování kašrutu doprovázejí. Také tvrzení „*kašrut je jazyk, který si každý člen komunity musí osvojit, aby by mu /sic!/ umožněn bezproblémový kontakt*“, zdá se mi, neodpovídá výsledkům výzkumu.

Kvalitu bakalářské práce Zuzany Schreiberové také snižuje neuvěřitelné množství gramatických a stylistických chyb, především, ale nejen, v interpunkci (žádnou chybu jsem **nenalezla** pouze v abstraktu a na s. 2 a 56; nedostatky jsou dokonce i na titulní straně, v čestném prohlášení a poděkování!!!). Poznámkový aparát neodpovídá normě, seznam literatury je neuspořádaný.

Přes uvedené výtky nelze ale bakalářské práci Zuzany Schreiberové upřít i jisté kvality. Především musím vyzdvihnout originální a aktuální téma, adekvátně zvolené metodologické postupy, zjevnou znalost judaismu včetně rituálních předpisů a znalost terénu. Autorka provedla vlastní výzkum, rozsahem a náročností odpovídající požadavkům bakalářské práce. Lze jen litovat, že na jeho zpracování zřejmě neměla více času: s ohledem na výše uvedené měla všechny předpoklady vypracovat vynikající bakalářskou práci. Takto ale nelze než bakalářskou práci doporučit k obhajobě s hodnocením dobře.

V Praze 19. srpna 2009

Mgr. Hedvika Novotná